HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מעשר (א) א בהמה נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במוקדשים ונוהג בבקר ובצאן ב ואין מתעשרין מזה על זה בכבשים ובעזים ומתעשרין מזה על זה בחדש ובישן ג ואינן מתעשרין מזה על זה שהיה בדין ומה אם החדש והישן שאינן כלאים זה בזה אינם מתעשרין מזה על זה כבשים ועזים שהן כלאים זה בזה אינו דין שלא יהו מתעשרין מזה על זה ת"ל [1] וצאן א] משמע כל צאן אחד: **גמ'** לימא מתני' דלא כרבי עקיבא דתניא רבי עקיבא אומר יכול יעלה אדם מעשר בהמה מחוצה לארץ ויקריבנו ת"ל [2] והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן ממקום שאתה מעלה מעשר דגן אתה מעלה מעשר בהמה וממקום שאי אתה מעלה מעשר דגן אי אתה מעלה מעשר בהמה אפי' תימא ר' עקיבא כאן ליקרב כאן ליקדש דיקא נמי דקא נסיב לה תלמודא והבאתם שמה שמע מינה ב] אי הכי מאחר שאינו קרב אמאי קדוש לנאכל במומו לבעלים: בפני הבית ושלא בפני הבית: אי הכי אפי' האידנא נמי כדרב הונא דאמר רב הונא ב) גזירה ג] משום יתום אי הכי מעיקרא נמי לא אלא אפשר בהכרזה הכא נמי אפשר בהכרזה אלא אמר ד] רבה משום תקלה ומנא תימרא דחיישינן לתקלה ג) (דתנן) ד) ד אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין בזמן הזה ואם הקדיש והעריך והחרים בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו מעות וכלי מתכות יוליך לים המלח ואיזהו עיקור נועל דלת בפניה והיא מתה מאיליה אי הכי בכור נמי לא ליקדש בכור בדידן תליא מילתא (א) ברחם קדוש הכי קאמר ליקנינהו לאודנייהו לעובדי כוכבים דלא ליקדש מעיקרא

אפשר

מעשר בהמה כו' בכבשים ובעזים. כלומר ונוהג בכבשים ועזים: **חדש.** שנולדו לאחר אלול: **ישן.** שנולדו קודם אלול: **ואין מתעשרין חדש וישן מזה על זה.** כדמפרש בגמרא [ע"ב]: **גמ' לימא מתני'.** דקתני נוהג בחוצה לארץ: **מעשר דגן.** אינו נוהג אלא בארץ דקאמרינן בפ"ק דקדושין (דף לז.) כל מצוה שהיא חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ וילפינן ליה מקראי: **ליקרב.** לאו קדוש. ומתני' דקתני נוהג ליקדש קאמר ומפרש בסמוך למאי הלכתא קדוש: **דיקא נמי.** דר"ע מהקרבה הוא דקממעט לה מדנסיב הש"ס ה) למילתיה מוהבאתם שמה דהיינו הקרבה: **במומו.** דימתין עד שיומם ה] ואוכלן. מעשר בהמה בין תם בין בעל מום דבעלים הוא דלא אשכחן קרא דליתביה לכהן: **כדרב הונא דאמר.** לקמן בהאי פירקא (דף נח:): **גזירה משום יתום.** ה"נ גזרה משום יתום שלא יכניס יתום לדיר להתעשר דאמר במתני' ו) הכל נכנסים לדיר להתעשר חוץ מכלאים וטריפה ויוצא דופן ומחוסר זמן ויתום. ולהכי נקט רב הונא יתום טפי מכל הני משום דהתם גבי מילתיה לא שייך למימר אלא לקוח ויתום לקמן בהאי פירקא. יתום שמתה אמו בשעת לידה זה פירש למיתה וזה פירש לחיים ז): **מעיקרא נמי.** כשהמקדש קיים נגזור משום יתום: **אלא.** להכי לא גזרינן בזמן בית המקדש דאפשר בהכרזת ב"ד שלא יכניס אדם יתום לדיר להתעשר הילכך האידנא נמי ליפרשו ואפשר בהכרזה: **משום תקלה.** דאין לנו על מה להקריב וצריך לשהויי עד שיומם ואתי ביה לידי תקלה דגיזה ועבודה או שוחטו בלא מום: **ואין מחרימין.** דחרם הוא קדש כהקדש דכתיב כל חרם קדש קדשים וגו' ח): **תיעקר.** דלא ליתי בה לידי תקלה: **מתה מאיליה.** ברעב: **בכור בדידן תליא.** בתמיה: **הכי קאמר.** הכי פרכינן הואיל וחיישת לתקלה לקנינהו לאודנייהו דאימהות לעובדי כוכבים כי היכי דתיהוי יד עובד כוכבי' באמצע ולא ליתי לידי בכורה:

ומשני

מעשר בהמה כו'. בכל מקום רגיל להזכיר בכור ומעשר ופסח שוין במתנותיהן ט) להכי תנא ו] מעשר אגב בכור ופסח דנפישי מיליה תנא בפסחים: **נוהג בארץ ובחוצה לארץ.** הא דאמרי' בריש שילוח הקן (חולין דף קלח:) דכל היכא דתנא בארץ ובחוצה לארץ שלא לצורך לבד מראשית הגז היינו בהנהו דתנן בההיא מכילתא אבל הכא לצורך הוא: **רבי עקיבא אומר יכול יעלה אדם מעשר כו'.** בתמורה בסוף אלו קדשים (דף כא:) קאמר נמי רבי עקיבא הכי דבכור הבא מחולה לארץ ז] אינו קרב י) דמוקי התם מתני' דמס' חלה (פ"ד מי"א) דבן ח] אנטיגנוס העלה בכורות מבבל ולא קבלום ממנו כר' עקיבא: **כרב הונא דאמר רב הונא גזירה משום יתום.** דרב הונא לקמן בפירקין (דף נח:) כילד מעשרן ושם לא שייך למיגזר משום כלאים וטריפה ויוצא דופן אבל כאן שייך למיגזר משום הנהו כמו משום יתום אלא איידי דנקט רב הונא התם נקטה הכא ומיהו תימה דלא נקט לקוח ויתום כדנקט התם לכך נראה לי לפרש דנקט הכא דוקא יתום דטעו ביה טפי מבאחריני משום דלא בקיאי ט] דיתום נמי לא משכחת ליה אלא בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים: **אלא** י] **משום תקלה.** משמע הכא דאין מעשר בהמה נוהג בזמן הזה משום תקלה והקשה ר"ת בפרק במה בהמה יוצאה (שבת נד:) יא] דרבי אלעזר בן עזריה הוה מעשר תריסר אלפי עגלי מעדריה בכל שתא ולאחר החורבן היה דרבן יוחנן בן זכאי כ) שהוא נשיא היה לאחר חורבן ואחריו רבן גמליאל ובימי רבן גמליאל מנו את ר' אלעזר בן עזריה נשיא כדאי' בפרק תפלת השחר (ברכות דף כז:) ובן י"ח שנה היה ואין לפרש כלל דאיירי בעישור שנותנין למלך כמו ארנונא ודוחק נמי לפרש דאפוטרופוס היה לו כשהוא קטן שהיה מעשר ושמא לא בטלו מעשר בהמה כ"כ סמוך לחורבן ל): **ואין מחרימין בזמן הזה.** אפילו למ"ד (ערכין דף כט.) סתם חרמים לכהנים אפי' במפרש לכהנים איכא למיגזר משום תקלה דכל זמן שהם ביד בעלים הרי הן הקדש כדאיתא לעיל בריש כל פסולי המוקדשין (דף לב.) ובפ"ק דע"ז (דף יג.) פרש"י דקסבר סתם חרמים לבדק הבית יב] ואי נמי כדפרי' והא דאמר עולא בערכין בסוף פרק המקדיש שדהו (דף כט.) אי הואי התם הוה יהיבנא כולהו יג] לכהן דקסבר סתם חרמים לכהנים גבי ההוא גברא דאחרימנהו לנכסיה יש לחלק דהיינו במקרקעי דבלאו הכי מקשה ר"ת רב יהודה דסבר התם סתם חרמים לבדק הבית היכי שרי התם ע"י פדייה דליסקול ארבע זוזי ושדי בנהרא ואומר רבינו תם דהתם במקרקעות דאי אסרת להו איסור עולם כ"ש דאתי לידי תקלה טפי ומיהו קשה דמשמע התם דאיירי במטלטלין דפריך עלה מהא דתניא דאין שדה חרמים נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג ומשני הא במקרקעי הא במטלטלי וי"ל דמקרקעי חוצה לארץ קרי מטלטלי כדמסיק התם דכמטלטלי דמו ואע"ג דקאמר והא מעשה דפומבדיתא במקרקעי נמי הוה משמע מדקאמר נמי דהוה במקרקעי ובמטלטלי מ"מ לא התיר אלא המקרקעי לבד וכל שכן דניחא השתא דמכח זה פשיטא ליה להש"ס דבקרקעי נמי הוה עובדא דאי לא הוה התם אלא מטלטלי לא הוה שרי להו מ): **מעות** וכלי מתכות יוליך הנאה נ) לים המלח. משמע דוקא לים המלח ולא סגי בשאר נהרות וכן משמע בפרק כל שעה (פסחים דף כח.) דבשאר נהרות בעיא שחיקה אבל לים המלח מטיל בעיניה וכן יד] בעלמא הפריש מעות לנזירותו ומת אמרינן יוליך הנאה לים המלח ותימה דבההוא עובדא דערכין (דף כט.) קאמר שקיל ארבע זוזי ושדי בנהרא וכן ביומא בפרק הוציאו לו (דף נה:) קאמר ונשקול ארבעה זוזי ונשדי בנהרא ואידך לישתרו ושמא התם איירי על ידי שחיקה ועכשיו כשאדם בא לחלל כרם רבעי או נטע רבעי צריך לשחוק הנהו זוזי טו] ומחלל עלייהו ולשדי בנהרא: **ואי זהו עיקור נועל דלת כו'.** בבכור בזמן הזה לא הוה שרינן למיעבד הכי דלא מיבעיא ישראל שיש לו לקיים מצות נתינה ס) ולהמתין לכהן שירצה לקבלו אפי' יותר משלשים יום בדקה וחמשים בגסה דהא דתנן (לעיל דף כו:) עד כמה חייב ליטפל היינו אפי' בא כהן לקבלו תוך הזמן הזה כדקתני אמר לו הכהן בתוך הזמן תנהו לי הרי זה לא יתן אלא אפי' קבלו הכהן לא שרי טז] ליה כהן לכונסו לכיפה דלא מישתמיט בשום דוכתא למתני הכי גבי בכור ולעיל (דף לה.) תנן בזכר של רחלים זקן ושערו מדולדל משמע שהיו רגילין להמתין עד שיפול בו מום ויש לחלק בין בכור למקדיש בזמן הזה דבכור דשרי בנפילת מום בלא פדייה איכא הפסד קדשים אם היה כונסו לכיפה אבל מקדיש דאפי' נפל בו מום לא שרי בלא פדיון ואי פריק ליה מיבעי יז] להשליך הדמים לאיבוד הילכך כשכונסו עכשיו לכיפה אין כאן הפסד קדשים:

אפשר

מסורת הש"ס

א) [סוף שקלים], ב) [לקמן נח: ע"ש], ג) [נ"ל דתניא], ד) ע"ז יג. יומא סו. סוף שקלים, ה) [יעב"ץ מח"ז], ו) [לקמן נז.], ז) [חולין לח:], ח) [ויקרא כז], ט) נ"ל והכא נ"ק, י) ומוקי נ"ק, כ) נ"א שהיה, ל) [וע' תוס' שבת נד: ד"ה הוה ותוס' ביצה כג. ד"ה תליסר וכו' משם באר"ה שקיימו לאותן שני תירוצין שבטלו כאן וע"ע תוס' ע"ז יג. ד"ה אין ותוס' יומא סו. ד"ה אין], מ) [ועי' היטב תוס' ע"ז יג.], נ) [רש"ש מח"ז], ס) נ"א ולהמתין עד שיזדמן לו כהן שירצה לקבלו כו' נ"ק,

◆

תורה אור השלם

1. וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹּדֶשׁ לַייָ: ויקרא כז לב

2. וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יֶדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם: דברים יב ו

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מרחם קדוש:

◆

מוסף רש"י

אין מקדישין. שום דבר, שסתם הקדש לבדק הבית ואין להן תקנה (יומא סו.). **ואין מחרימין.** קסבר סתם חרמים לבדק הבית דפלוגתא היא בערכין, וכיון דהשתא ליכא בית המקדש אתי בהו לידי תקלה דמתהני מהקדש ומעילה (ע"ז יג.). **בהמה תיעקר כו'.** דהקדש אסור בהנאה (ערכין ו.). **נועל דלת.** ואין לה מה תאכל ותמות (ע"ז יג:).

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהלכות בכורות הל' ג סמג עשין ריב:

ב [מיי' פ"ז מהל' בכורות הל' ד]:

ג [מיי' שם הל' ה]:

ב ד מיי' פ"ח מהלכות ערכין הלכה ח:

◆

שיטה מקובצת

א] כל משמע צאן: ב] תי' אי הכי נמחק: ג] גזירה משום לקוח גזירה משום יתום רש"י ותוס' גרסי משום יתום: ד] אמר רבא משום: ה] ואוכל מעשר אות ך' נמחק: ו] להכי תנא הכא מעשר: ז] לארץ דאינו קרב: ח] אנטינוס אות ג' נמחק: ט] בקיאי ביה אינשי [דלא] משכחת לה אלא: י] אלא אמר רבא משום: יא] יוצאה אמרינן: יב] הבית ואין צריך כדפי': יג] כולהו לכהנים דקסבר: יד] וכן במעילה ובנזיר המפריש מעות: טו] זוזי דמחלל עלייהו: טז] שרי הכהן לכונסו: יז] מיבעי ליה להשליך:

◆

רבינו גרשום

שלא בפני הבית. לאחר חרבן הבית: ממקום שאי אתה מעלה מעשר דגן. מחוצה לארץ לארץ וכל היכא דכתיב מעשר ותרומה באוריית' משמע בדגן שבארץ דסמיך ליה ארצם או נחלה כגון כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו נתתי ללוים על כן אמרתי להם בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה. וכגון כי תכלה לעשר וגו' השקיפה וגו' אי אתה מעלה מעשר בהמה ומתניתין דקתני נוהג בארץ ובחוצה לארץ: אפי' תימא ר' עקיבא כאן ליקרב כאן ליקדש. האי דקאמר רבי עקיבא אי אתה מעלה מחוצה לארץ ליקרב קאמר אבל מיקדש קדיש אפי' בחוצה לארץ: דיקא נמי. דקרא ליקרב קאמר דכתיב והבאתם ומהקרבה הוא דמעטיה אבל מקדושה לא: לנאכל במומו. ולא כשהוא תם: אי הכי אפי' האידנא נמי. בזמן הזה יהא נוהג: גזירה משום יתום. שלא יכניסו לדיר להתעשר ולאו בר עשורי הוא כדתנן במתניתין: מעיקרא נמי. בפני הבית נמי לא משום יתום: אפשר בהכרזה. דמכרזי דיתום לאו בר עשורי: משום תקלה. דשמא לא יכול להמתין עד שיומם ויאכלנו תם. ובזמן בהמ"ק ליכא למיחש לתקלה דהא מצי מקריב (לאימוריו) [לגבוה] בשעה שירצה ומצי למיכליה: אין מקדישין ואין מחרימין ואין מעריכין בזמן הזה. דכל הני הוו לבדק הבית ואי אפשר למיצנעינהו עד שיבנה הבית ואתי בהו לידי תקלה הלכך [אם הקדיש] בהמה תעקר כו': אי הכי. כיון דמעשר בזמן הזה לא קדיש דחיישינן לתקלה בכור נמי ניחוש לתקלה ולא ליקדש: הכי קא אמרינן לקנינהו לאודניהו לעובד כוכבים עד שהן במעי אימן דהוה ליה שותפות עובד כוכבים ולא ליקדש כי היכי דלא ליתי לידי תקלה: לא משום הכי קדיש בכור האידנא